

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres ref
20/4753

Vår ref
18/650-10

Dato
5. januar 2021

Høringsbrev - Forslag til endringer i tvisteloven mv. - ankesiling, rettsmekling mv.

1. Utgangspunktet for Landbruks- og matdepartementets uttalelse

Landbruks- og matdepartementet viser til høringsbrev datert 7. oktober 2020 fra Justis- og beredskapsdepartementet. Høringen gjelder forslag til endringer i tvisteloven, domstoloven, jordskifteloven, politiregisterloven og forskrift om elektronisk kommunikasjon med domstolene.

Landbruks- og matdepartementet har ansvar for jordskifteloven, og vår uttalelse knytter seg derfor i hovedsak til endringene i denne loven og hvilke implikasjoner endringer i de øvrige lovene vil ha for jordskifterettens arbeid. Vi har imidlertid også merket oss Stortingets anmodningsvedtak om å styrke Sivilombudsmannens rolle ved å åpne for at Sivilombudsmannen kan opptre som partshjelper ved søksmål, og Landbruks- og matdepartementet gir i punkt 4 en kommentar til det.

2. Forslaget om å endre jordskifteloven § 7-9, saksomkostningsbegrensningen

Jordskifteloven § 7-9 gjelder erstatning for kostnader til retts hjelp og annen sakkyndig hjelp. Det følger av bestemmelsen at tvisteloven kapittel 20 gjelder når jordskifteretten avsier dom i en tvist. Hvis tvistesummen er under kr 125 000, gjelder tvisteloven § 10-5 første og andre ledd. Det innebærer bl.a. at partene som et utgangspunkt bare kan gis erstatning for kostnader til retts hjelp og annen sakkyndig hjelp innenfor 20 prosent av tvistesummen. I høringsnotatet er beløpsgrensen foreslått hevet til kr 250 000.

Forslaget er i tråd med Landbruks- og matdepartementets syn i vår høringsuttalelse av 19. oktober 2018. Uttalelsen ble gitt i tilknytning til Justis- og beredskapsdepartementets forslag til endringer i tvisteloven og lød som følger:

"I høringsnotatet foreslås en endring av § 10-1 annet ledd og § 10-5 som gjelder verdigrense og fordeling av saksomkostninger ved småkravsprosess. Jordskifteloven inneholder ikke regler om småkravsprosess. I jordskifteloven § 7-9 første ledd annet punktum er det imidlertid vist til beløpsgrensen for småkravsprosess. LMD mener at beløpsgrensen i jordskifteloven bør være i samsvar med den beløpsgrensen som gjelder småkravsprosess i tvisteloven. LMD ber om at det innarbeides et forslag til slik endring av jordskifteloven § 7-9 i forbindelse med det videre arbeidet med endringene i tvisteloven."

Landbruks- og matdepartementet mener at en heving av beløpsgrensen i jordskiftelovens bestemmelse ivaretar hensynet til harmoni mellom reglene i tvisteloven og jordskifteloven. Vi tilrår en slik endring.

3. Forslag til endringer i prosessreglene

I høringsnotatet er det bl.a. fremmet forslag til følgende endringer:

- a) endring i reglene om rettsmekling slik at hovedregelen er at det skal være rettsmekling og unntaket skal være å unnlate rettsmekling (tvisteloven § 8-3 annet ledd)
- b) endring i reglene om bevis slik at det er plikt til å fremlegge interne dokumenter i straffesaker som bevis i sivile saker (tvisteloven § 21-5)
- c) regler knyttet til bruk av elektronisk kommunikasjon (domstoloven § 146), plikt til å bruke bestemte elektroniske løsninger (ELSAMforskriften), samt strømming av rettsmøter (domstoloven § 124 a)
- d) endring i reglene om ankenektelse slik at det åpnes for å nekte anke fremmet for lagmannsretten i noe større grad enn i dag (tvisteloven § 29-13 annet ledd)

Landbruks- og matdepartementet gjør oppmerksom på at de aktuelle endringene vil få betydning også for jordskifterettens virksomhet. Departementet har følgende kommentarer til dette:

Forslaget som er omtalt over i **bokstav a)** vil få betydning for de rettsfastsettende avgjørelsene jordskifteretten tar, se jordskifteloven § 6-1 jf. jordskifteloven § 6-18.

Landbruks- og matdepartementet har ikke innvendinger mot en hovedregel om at det skal foretas rettsmekling i saker som bare gjelder rettsfastsettelse, dvs. saker etter jordskifteloven kapittel 4 og hvor det er klart fra starten av saken at det er tvist mellom partene. Der det ikke er tvist mellom partene, eller hvor saken krever flere avgjørelsesformer, f.eks. i en jordskifte-sak der det avses dom for rettighetsforhold, og deretter jordskifteavgjørelse for å løse kravet om sak, kan det imidlertid oppstå utfordringer. Utfordringene er etter vårt syn ikke berørt i høringsnotatet som nå er til behandling.

Landbruks- og matdepartementet ser derfor behov for en nærmere gjennomgang av spørsmålene. Vi gjør i den forbindelse oppmerksom på at Domstolkommisjonen i tilknytning til utarbeidelse av NOU 2020:11 har mottatt en utredning som gjelder jordskifterettens saksbehandlingsregler. I utredningen kapittel 6 er det foreslått at rettsmekling også skal

gjelde for rettsendrende saker. Etter vårt syn er det hensiktsmessig å behandle spørsmålet om hvordan en eventuell ny hovedregel om rettsmekling bør innrettes i saker etter jordskifteloven i tilknytning til behandlingen av forslaget om å innføre regler for rettsmekling i rettsendrende saker.

Inntil videre foreslår Landbruks- og matdepartementet at det i jordskifteloven § 6-18 inntas et unntak fra tvistelovens eventuelt nye regel om rettsmekling som tar høyde for det som er sagt over. Vi bidrar gjerne i en dialog om hvordan dette unntaket i tilfelle bør utformes.

Forslaget i **bokstav b)** over vil også gjelde i saker etter jordskifteloven, jf. jordskifteloven § 6-1. Landbruks- og matdepartementet har ikke innvendinger til forslaget, og legger til grunn at endringen vil få liten betydning i saker etter jordskifteloven.

Forslagene i **bokstav c)** vil også gjelde for saker etter jordskifteloven, jf. jordskifteloven § 2-2 som fastsetter at domstolloven gjelder dersom ikke annet er fastsatt og ELSAMforskriften § 2 bokstav a. Landbruks- og matdepartementet har ikke innvendinger til forslaget.

Forslaget i **bokstav d)** gjelder innstramming av mulighetene for å få behandlet en anke i lagmannsretten. Endringen vil etter det vi kan se få betydning for alle sakstyper etter jordskifteloven, dvs. rettsendrende og rettsfastsettende avgjørelser, samt skjønssaker.

Landbruks- og matdepartementet vil bemerke at silingsmekanismene i tvisteloven § 29-13 første og andre ledd bør ses i sammenheng. Retten til overprøving av rettsavgjørelser skal ivareta borgernes rettssikkerhet, være tillitvekkende og sikre materielt riktige avgjørelser. Dette er hensyn som tilsier en viss forsiktighet med å åpne for et stort omfang siling av anker. I saker etter jordskifteloven er dette tatt opp i Landbruks- og matdepartementets høringsuttalelse datert 19. oktober 2018 knyttet til forslaget om å heve beløpsgrensen i tvisteloven § 29-13 første ledd. Landbruks- og matdepartementet uttalte følgende:

"LMD har ikke innvendinger mot at dette utredes nærmere. Vi ber imidlertid om at det i en eventuell utredning tas særskilt stilling til hvordan forslaget til regler om siling vil slå ut i forhold til anke over avgjørelse fattet etter jordskifteloven. Lagmannsrettene og Høyesterett avgjør etter gjeldende regler mange avgjørelser hvert år i saker etter jordskifteloven. Mange av disse sakene gjelder tvister i landbruksområder; typisk utmarks- og beitestrekningsområder som sjelden har høy økonomisk verdi, men hvor rettighetskonfliktene kan være mange og kompliserte. Ofte kan også mange eiendommer være involvert i samme sak, noe som gjør det vanskelig å oppnå enighet uten rettens hjelp. Disse forholdene danner noe av bakteppet for at jordskifteloven eksisterer, og formålet med loven er iht. jskl § 1-1 å bidra til tjenlig utnytting av eiendommene. Sakene handler om mer enn tvisteløsning. I beiteområder som nevnt kan mer tjenlig utnytting bl.a. styrke landbrukseiendommene slik at de gir grunnlag for mat- og virkesproduksjon, sysselsetting og bosetting. Også i andre landbruksområder er reglene i loven av stor betydning for ressursutnyttelse og lokal samfunnsutvikling. LMD legger derfor stor vekt på at det bør legges til rette for å få betryggende avklaringer av rettighetsspørsmål som hindrer utnyttelsen av eiendommene selv om tvistegjenstanden for eksempel har lav verdi."

I Prop.133 L (2018-2019) punkt 5.4 uttalte Justis- og beredskapsdepartementet i tilknytning til endringen i regelen om beløpsgrense bl.a. at det for saker som behandles i jordskifteretten kunne ligge slik an at samtykkeadgangen etter første ledd burde praktiseres smidig, og det ble i den forbindelse vist til de konkrete forholdene Landbruks- og matdepartementet hadde påpekt i uttalelsen. Justis- og beredskapsdepartementet uttalte videre:

"Lagmannsretten bør ved samtykkevurderingen legge særlig vekt på at saker etter jordskifteretten som kan ha stor betydning for de involverte, bør få en betryggende toinstansbehandling."

Forslaget til heving av beløpsgrensen ble vedtatt ved lovendring 17. april 2020 nr. 26, og trådte ikraft med virkning fra 1. juli i år. Det foreligger så langt så vidt vi har oversikt over ingen statistikk over hvilke utslag den kan ha fått for saker etter jordskifteloven.

Landbruks- og matdepartementet kan imidlertid ikke se at henstillingen fra høringsbrevet i 2018 om å utrede hvordan endringer i silingsreglene ville slå ut når det gjelder denne typen saker er fulgt opp i notatet som nå er på høring. Vi registrerer at flere lagmannsretter (blant annet Borgarting lagmannsrett som etter Stortingets vedtak om ny domstolstruktur ikke lenger skal behandle saker etter jordskifteloven) mener det er behov for å utvide mulighetene for å nekte saker fremmet til ankeforhandling. Vi har forståelse for at lagmannsretten selv i noen grad bør kunne innvirke på hvilke saker som tas til behandling. Departementet kan på dette grunnlaget gi støtte til en endring fra dagens ordlyd hvor anken "klart ikke kan føre frem" til endringsforslagene hvor ordlyden enten er at anken "ikke har utsikter til å føre fram", eller at "det ikke er tilstrekkelige holdepunkter for at anken vil føre fram".

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår imidlertid i det tredje alternativet inntatt i høringsnotatet at lagmannsretten dessuten skal kunne legge vekt på om en ankeforhandling og kostnadene ved saken ikke står i et rimelig forhold til sakens betydning (proporsjonalitet og prosessøkonomi). Landbruks- og matdepartementet er enig i at dette er viktige prinsipper for enhver prosessordning, men vil peke på at mange saker som behandles i lagmannsrettene gjelder svært store verdier. Det kan da oppstå en risiko for at en ved behandling av enkeltsaker som gjelder små verdier kan bli "fartsblind". Det kan igjen føre til at endel prinsipielle saker ikke får den toinstansbehandlingen som er trukket fram over. Dersom dette tredje alternativet vurderes lagt fram for Stortinget, ber Landbruks- og matdepartementet derfor på ny om at det drøftes særskilt hvordan forslaget til en slik regel om siling bl.a. sammenholdt med endringen i første ledd som allerede er vedtatt, vil slå ut for anke over avgjørelse fattet etter jordskifteloven.

4. Forslag om at Sivilombudsmannen kan opptre som partshjelper ved søksmål

I høringsnotatet punkt 5 foreslås, med bakgrunn i anmodningsvedtak nr. 515 fattet 6. juni 2013 i Stortinget, at Sivilombudsmannen skal kunne opptre som hjelpeintervenient (partshjelper) ved søksmål over forvaltningsavgjørelser. I høringsnotatet er det vist til at en slik løsning kan være vanskelig å forene med den rollen Sivilombudsmannen har.

Landbruks- og matdepartementet vil slutte seg til denne vurderingen, og frarår en endring i tvisteloven § 15-7 som åpner for at Sivilombudsmannen kan opptre som partshjelper.

Med hilsen

Hanne Klægstad (e.f.)
avdelingsdirektør

Ingrid Aasen
fagdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Akershus og Oslo jordskifterett
Aust-Agder jordskifterett
Finnmark jordskifterett
Glåmdal jordskifterett
Haugalandet og Sunnhordland jordskifterett
Hedemarken og Sør-Østerdal jordskifterett
Helgeland jordskifterett
Indre Hordaland jordskifterett
Indre Sogn jordskifterett
Lista jordskifterett
Lofoten og Vesterålen jordskifterett
Marnar jordskifterett
Nedre Buskerud jordskifterett
Nedre Telemark jordskifterett
Nord- og Midhordland jordskifterett
Nordfjord jordskifterett
Nord-Gudbrandsdal jordskifterett
Nordmøre jordskifterett
Nord-Troms jordskifterett
Nord-Trøndelag jordskifterett
Nord-Østerdal jordskifterett
Ofoten og Sør-Troms jordskifterett
Romsdal jordskifterett
Salten jordskifterett
Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett
Sunnmøre jordskifterett
Sør-Rogaland jordskifterett
Sør-Trøndelag jordskifterett

Valdres jordskifterett
Vestfold jordskifterett
Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett
Østfold jordskifterett
Øvre Buskerud jordskifterett
Øvre Telemark jordskifterett